

מתניתין:

התינוקות — אין מענין אותן ביום הכפורים. א-9

אבל מחנכין אותן להתענות במשך כמה שעות מיום הכיפורים כאשר הגיעו לגיל שהוא "לפני" השנה הסמוכה לפרק זמן גדולותן.

השנה הארבע עשרה בנער נקראת זמן "פירקו", לפי שהחל מהיותו בן שלש עשרה שנה ויום אחד ובמשך שנה זו דרכו להביא סימני נערות, ואז הוא מתחייב בעונשין כמו גדול.

ואילו הנערה דרכה להביא סימני נערות בשנתה השלש עשרה, החל מהגיעה לגיל שתים עשרה שנה ויום אחד. ולכן זמן פירקה של נערה הוא השנה השלוש עשרה.

שנת השלוש עשרה בקטן [לפני שימלאו לו שלש עשרה שנה ויום אחד] ושנת השתים עשרה בקטנה הן השנים הסמוכות לפירקן.

וכיון שהם חייבים להתענות בשנה ש"לפניה", נמצא שהקטן חייב להתענות כמה שעות החל משנתו השתים עשרה, דהיינו שנתיים לפני גדלותו, והקטנה החל משנתה האחת עשרה, שנתיים לפני גדולתה.

במה דברים אמורים, בקטנים חלשים ותשושים. אבל אם היו בריאים וחזקים הרי הם מתענים שלש שנים לפני גדלותן:

ויש להם להקדים ולהתענות ביום הכיפורים לפני שנתים, בשנת האחת עשרה לקטן ובשנה העשירית לקטנה.

וכל זאת — בשביל שיהיו רגילין במצות.

תניא כוותיה דרבי יצחק מגדלאה: אכל עלי קנים — פטור, ולולבי גפנים — חייב.

אלו הן לולבי גפנים — כל שלבלבו מראש השנה ועד יום הכפורים.

שנינו במשנה: שתי ציר או מוריים פטור.

ומדייקת הגמרא: הא שתי חומץ — חייב.

מתניתין מני — רבי היא.

דתניא, רבי אומר: חומץ משיב את הנפש.

דרש רב גידל בר מנשה מבירי דנרש: אין הלכה כרבי, ואין החומץ משיב את הנפש.

לשנה הבאה נפקי כולי עלמא, מזוגו מים בחומץ כדי להחליש את חמיצותו, ושתו חלא חומץ מעורב במים.

שמע רב גידל, ואיקפד.

אמר: אימר דאמרי אנא שאין החומץ משיב את הנפש, לענין דיעבד, שאינו חייב להביא קרבן, אבל להתיר לשתותו לכתחלה — מי אמרי?

ועוד, אימר דאמרי אנא בחומץ פורתא, מועט, שהוא אינו משיב את הנפש.

אבל שתיית חומץ טובא, בשיעור גדול — מי אמרי שאינו משיב את הנפש בכמות מרובה?

ועוד, אימר דאמרי אנא, בחומץ חי ללא תערובת מים.

חומץ מזוג במים — מי אמרי שאינו משיב הנפש?!?

גמרא:

ומבאר הגמרא את ענין השנה והשנתיים שמקדימים התינוקות להתענות לשעות:

והוינן בה: **השתא, בפני שתיים**, בשנתיים שלפני השנה הסמוכה לפירקן, כבר **מחנכין** להו להתענות.

בפני שנה, דהיינו, בשנה שלאחריה — **מבעיא?! וכי יש צורך לומר שהם מתענים** בה?

אמר רב חסדא: לא קשיא.

הא — בחולה, כחוש ותשוש, שמחמת חולשתו מתענה רק שנה אחת לפני השנה הסמוכה לפירקו.

הא שמתענה שנתיים לפניו — **בבריא.**

אמר רב הונא: קטן [וכפי שיתבאר בסמוך הכונה היא לקטנה] שהוא **בן שמונה בריא**, וכן **בן תשע כחוש — מחנכין אותו לתענית שעות.**

בן עשר בריא וכן אחת עשרה כחוש משלימין את כל התענית, **מדרבנן.**

בן שתיים עשרה ויום אחד משלימין מדאורייתא.

וכל הגילאים הללו אמורים — **בתינוקת!**

ורב נחמן מוסיף את גילאי התינוק **ואמר:**

בן תשע בריא בן עשר כחוש — מחנכין אותו לשעות.

בן אחת עשרה בן שתיים עשרה — משלימין מדרבנן.

בן שלש עשרה — משלימין מדאורייתא.

וכל הגילאים הללו אמורים — **בתינוק.**

ורבי יוחנן חולק על שניהם, **ואמר: השלמה של התענית בקטנים מדרבנן — ליכא!**

אלא, **בן עשר בן אחת עשרה [בקטנה] — מחנכין אותו לשעות.**

בן שתיים עשרה — משלימין מדאורייתא.

נמצינו למדים שיש שלש שיטות בדבר תענית הקטנים, באיזה גיל הם מתענים, וכמה הם מתענים:

א. שיטת רב חסדא: רישא של המשנה, שמתענים שנתיים [החל מהשנה שלפני השנה הסמוכה לפירקן] מדברת בקטן חולה. והסיפא של המשנה האומרת שמתענים שלש שנים, היא בבריא.

ב. לפי רב הונא ורב נחמן, מתענים הבריאם ארבע שנים לפני גדלותם, והחולים שלש שנים, תענית שעות.

וכשהם שנתיים או שנה סמוך לגדלותם — הם משלימים את התענית.

ג. שיטת רבי יוחנן, שיש חינוך שנתיים או שנה לפני גדלות לשעות בלבד, ואין הם משלימים כלל לפני גדלות.

ומקשה הגמרא לרבי יוחנן ממשנתנו:

תנן: התינוקות אין מעניין אותן ביום הכפורים, אבל מחנכין אותן לפני שנה ולפני שתיים.

בשלמא לרב הונא ורב נחמן, שיש לקטנים גם תענית שעות, וגם חובת השלמה, אין להם קושי מדברי המשנה, למרות שלדבריהם מתחיל החינוך כבר ארבע או שלש שנים לפני גדלותם.

כי אפשר להעמיד את דברי המשנה בחולה בלבד, וכך משמעות המשנה:

התינוקות החולים, מחנכים אותם לשעות לפני שנה ולפני שתיים.

והיינו, הם מתחילים להתענות תענית שעות מדרבנן שלש שנים לפני גדולתם.

בשנה שהיא לפני השנה הסמוכה לפרק שבו הם משלימים את התענית לדבריהן של חכמים. והיינו, הם מתענים שנתיים תענית שעות, ובשנה שלאחריה הם משלימים.

והשנה הזו, שהם מתחילים להתענות בה לשעות, היא השנה לפני שתיים השנים הסמוכות לפרק שבו הם חייבים להשלים את התענית לדברי תורה [גירסת הב"ח].

אלא לרבי יוחנן, שלדבריו אין השלמת תענית בקטנים — קשיא מאי קאמר "לפני שנה ולפני שתיים", והרי לדבריו יש רק חינוך של שנה או שנתיים לפני גדלות, ואילו המשנה מדברת על לפני שנה ולפני שנתיים, שהם שנתיים ושלש לפני גדלותם.

אמר לך רבי יוחנן: לא תגרוס במשנה "לפני שנה ולפני שנתיים" אלא אימא: שנה או שתיים — סמוך לפירקן [לגדלותם].

תא שמע רביה לרבי יוחנן מהא דתני רבה בר שמואל:

תינוקות — לעולם אין מעניין אותן להשלים את התענית ביום הכפורים. אבל מחנכין אותן שנה או שתיים לשעות, סמוך לפירקן.

בשלמא לרבי יוחנן — ניהא.

אלא לרב הונא ולרב נחמן — קשיא!

אמרי לך רבנן: מאי "חינוך" נמי דקתני בברייתא, זה — השלמה.

ותמהינן: ומי קרי לחינוך "השלמה"?

והא תניא: אי זה חינוך? היה רגיל הקטן לאכול בשתי שעות משעות הבוקר מאכילין אותו לשלש. היה רגיל לאכול בשלש — מאכילין אותו בארבע.

ומוכח שלשון חינוך משמשת רק לתענית שעות!

אמר רבא בר עולא: תרי סוגי חנוכי הוו: חינוך לשעות וחינוך להשלמה.

מתניתין:

עוברת מעוברת שהריחה ריח מאכל, ומסתכנת היא ועוברת אם לא תאכלנו — מאכילין אותה עד שתשיב נפשה.

חולה — מאכילין אותו על פי שני רופאים בקיאיין, האומרים שהוא מסוכן אם אינו אוכל.

ואם אין שם בקיאיין — מאכילין אותו על פי עצמו, עד שיאמר די.

גמרא:

תנו רבנן: עוברת שהריחה בשר קודש או בשר חזיר — תוחבין לה כוש פלך ברוטב האסור באכילה, ומניחין לה על פיה כדי

שתמצוץ ממנו.

אם נתיישרה דעתה — מוטב, ואם לאו — מאכילין אותה רוטב עצמה.

ואם נתיישרה דעתה — מוטב, ואם לאו — מאכילין אותה שומן עצמו.

לפי שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים.

עבודה זרה — מנלן?

דתניא, רבי אליעזר אומר: אם נאמר [דברים ו] "ואהבת את ה' אלהיך בכל נפשך" — למה נאמר שיש לאהוב אותו גם "בכל מאדך [ממונך]"? ואם נאמר "בכל מאדך" — למה נאמר "בכל נפשך"?

והרי היה לו לכתוב לומר רק את החביב על האדם מבין שניהם, ונדע, מ"כל שכן" שחייב האדם למסור הן את נפשו והן את ממונו על קידוש ה'!?

אלא, אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו — לכה נאמר "בכל נפשך".

ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו — לכה נאמר "ובכל מאדך".

גילוי עריות ושפיכות דמים — מנא לן שיהרג האדם ואל יעבור?

דתניא, רבי אומר: נאמר בנערה המאורסה שנאנסה: [דברים כב] "כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש — כן הדבר הזה".

וכי מה ענין למדנו מרוצח לנערה המאורסה?

אלא, הרי זה, דין רוצח האמור בפרשת נערה המאורסה, בא ללמד עליה, וכפי שיתבאר להלן, ונמצא גם למד ממנה:

ותחילה מבארת הברייתא כיצד רוצח למד מנערה המאורסה:

מה נערה המאורסה ניתן רשות למציל להצילה מהאדם הרודף אחריה לבוא עליה, אפילו במחיר הריגת נפשו של הרודף [ודין זה מבואר בפרשה זו, שנאמר "צעקה הנערה המארסה, ואין מושיע", ומשמע שאם יש לה מושיע, יכול הוא להושיעה בכל ענין, ואפילו בהריגת הרודף] — אף רוצח, הרודף אחר אדם לרוצחו, ניתן להצילו לנרדף במחיר הריגת נפשו של הרודף.

ועתה מבארת הברייתא כיצד מלמד דין רוצח על דין נערה המאורסה:

מה רוצח, כאשר עומדת בפני האדם לרוצח את חבירו כדי להציל נפשו — יהרג האדם, ואל יעבור על איסור רציחה כדי להציל עצמו.

אף נערה המאורסה, אם אמרו לו לאדם שיבוא על נערה המאורסה או שיהרגו אותו — יהרג, ואל יעבור!

ורוצח גופיה, שיהרג ואל יעבור — מנא לן? ב-ב-ב

סברא היא. כמו דהוא דאתא לקמיה דרבא.

אמר שאל ליה לרבא: אמר לי מרי דוראי, שליט הכפר: "קטליה לפלניא, הרוג אדם פלוני, ואי לא תהרגנו — קטילנא אקטול לך אותך" — האם מותר לי להורגו כדי להציל נפשי?

אמר ליה: נקטלך יהרגך ולא תקטול אותו!